

SVENSKT NÄRINGSLIV

Justitiedepartementet

Vår referens/dnr:

Enheten för immaterialrätt och transporträtt

157/2018

Liv Bernitz

Er referens/dnr:

103 33 Stockholm

Ju2018/04222/L3

2018-10-01

Remissvar

Svenskt Näringslivs synpunkter på EU-kommissionens förslag om EU:s anslutning till Lissabonsystemet inom WIPO för skydd av ursprungsbeteckningar och geografiska beteckningar

Föreningen Svenskt Näringsliv har beretts tillfälle att lämna synpunkter på EU-kommissionens förslag om EU:s anslutning till Lissabonsystemet inom WIPO för skydd av ursprungsbeteckningar och geografiska beteckningar och vill framföra följande.

1. Förslagets beredning

Förslaget om att ansluta EU till Lissabonsystemet inom WIPO för skydd av ursprungsbeteckningar och geografiska beteckningar kan på ytan se ut som en tämligen enkel fråga att bereda. Sju av medlemsstaterna är redan parter i Lissabonöverenskommelsen och till det kommer att ytterligare tre ha undertecknat överenskommelsen men inte ratificerat den. Till detta kommer att det inom EU under lång tid funnits ett starkt skydd, genom ett raster av regler, för beteckningar såsom champagne och parmaskinka.

När det gäller kommissionens förslag är det dock något som knappt berörs och som gör frågan betydligt mer komplex, nämligen skydd av geografiska ursprungsbeteckningar till andra produkter än jordbruksprodukter.

Några av de länder som idag är parter i Lissabonöverenskommelsen har redan utvidgat sin syn på vad som kan omfattas av geografiska ursprungsbeteckningar. Detta ligger i linje med exempelvis "Grönbok om en möjlig utvidgning av EU:s skydd av geografiska ursprungsbeteckningar till andra produkter än jordbruksprodukter (EU-förslag 2013/14:FPM111 KOM (2014) 469 slutlig)" som kom 2014.

Underlaget från kommissionen är därför ofullständigt i och med att det i princip bara behandlar livsmedelsområdet. Konsekvenserna av förslaget när det gäller geografiska ursprungsbeteckningar till andra produkter än jordbruksprodukter har inte beskrivits alls.

Till detta kommer att betydelsen för livsmedelsområdet inte ställs i relation till andra viktiga handelsområden. Även utifrån detta perspektiv är underlaget bristfälligt.

2. Omfattningen av Genèveakten inom Lissabonöverenskommelsen om ursprungsbeteckningar och geografiska beteckningar

Centralt för vad som kan komma att omfattas av den föreslagna regleringen är de definitioner som ges i artikel 1 och artikel 2. De begrepp, ursprungsbeteckningar och geografiska beteckningar, som beskrivs i artikel 2.1 har getts en bred definition.

I centrum för definitionen står kopplingen till ett visst geografiskt område. Det uttrycks som att det handlar om benämningar för att ange att *"en vara har sitt ursprung i det geografiska området, där varans kvalitet eller egenskaper beror helt eller delvis på den geografiska omgivningen, inbegripet naturliga och mänskliga faktorer, och som gett varan dess rykte"*. Det uttrycks också som att det handlar om varor som *"har sitt ursprung i det geografiska området, när en viss kvalitet, renommé eller annan egenskap hos varan i huvudsak kan hänföras till dess geografiska ursprung"*.

I denna definition anges inte någon begränsning till jordbruksprodukter. Definitionen kan därmed komma att omfatta varor av i princip vilket slag som helst, så länge det kan anses typiskt för ett visst geografiskt område. Visserligen innehåller artikel 8.2 en möjlighet till annullering och visserligen innehåller artikel 15 möjligheter till avslag, men denna öppna beskrivning kan komma att leda till att en stor mängd varor omfattas.

3. Ursprungsbeteckningars och geografiska beteckningars rättsliga ställning

Skyddet för ursprungsbeteckningar och geografiska beteckningar ligger nära känneteckensrätten. Känneteckensrätten, liksom andra immaterialrättsliga ensamrätter, innehåller en mängd avvägningar. Behovet av skydd måste balanseras mot bland annat informationsfrihet och behovet av att ha en fri konkurrens.

Ursprungsbeteckningar och geografiska beteckningar har inte samma rättsliga ställningar som immaterialrättsliga ensamrätter. De gäller inte primärt för en näringsidkare utan för näringsidkare i ett visst område.

Effekten av att en sådan beteckning omfattas av regelverket kan dock ställas i relation till det känneteckensrättsliga skyddet. Detta är inte minst relevant att göra eftersom existensen av ursprungsbeteckning och geografisk beteckning utgör registreringshinder, enligt såväl nuvarande som kommande reglering i 2 kapitel 7 § varumärkeslagen.¹

¹ Varumärkeslagen (2010:1877) är under förändring med hänsyn till genomförandet av direktiv (EU) 2015/2436 i svensk rätt. Skyddet för geografiska beteckningar som

När det gäller omfattningen av det varumärkesrättsliga skyddet, såsom reglerat i 1 kapitel 10 § varumärkeslagen och ytterligare klargjort i rättspraxis, innehåller det tydliga avvägningar gentemot konkurrensfriheten. Från svenskt perspektiv har ibland framförts att skyddet, genom exempelvis domar från EUD, har utökats väl mycket.² På det stora hela är dock balansen mellan ensamrätt och konkurrensfrihet konsekvent genomförd i varumärkesrätten.

Frågan om skyddets omfattning för registrerade ursprungsbeteckningar och geografiska beteckningar regleras i artikel 11. På ytan liknar detta skyddet såsom det ser ut i varumärkesrätten. Det kan dock ifrågasättas om inte redan omfattningen av skyddet i artikel 11.1 (a) är mer omfattande än motsvarande skydd i känneteckensrätten.

Detta i sig skulle dock kunna motiveras av dessa beteckningars särskilda karaktär, inte minst eftersom de inte innebär ett skydd för enskilda näringsidkare.

Känneteckensrätten innehåller ytterligare avvägningar i relation till främst behovet av en fri konkurrens. En sådan avvägning handlar om giltighetstiden. De flesta immaterialrättsliga ensamrätter har en tydlig tidsbegränsning. Registreringen av ett varumärke gäller i 10 år. Eftersom känneteckensrätten också motiveras av bland annat en garantifunktion i relation till konsumenter kan en registrering förnyas hur många gånger som helst.

Sett på detta sätt ter sig beskrivningen av giltighetstiden i artikel 8, om att de internationella registreringarna gäller på obestämd tid, som helt rimlig. Det finns dock i känneteckensrätten flera möjligheter till hävning, se 3 kapitel 1-2 §§ varumärkeslagen.

Till möjligheter för hävning kan nämnas att varumärket inte tagits i verkligt bruk inom fem år från registreringen samt om märket kommit att bli en allmän beteckning (det vill säga att det blivit degenererat).

Frågan om verkligt bruk kan ställas i annan dager i och med ett skydd för dessa beteckningar kännetecknas av att det är fråga om sådant som faktiskt använts. När det gäller degenerering skulle det kunna vara fullt möjligt. Det står dock uttryckligen i artikel 12 att det finns ett skydd mot att bli generisk.

I artikel 13 finns avvägningar i relation till andra rättigheter, men dessa är långt ifrån så omfattande som de avvägningar som görs i den traditionella känneteckensrätten.

registreringshinder har i praxis dragits tämligen långt. Bland annat ansågs "calvados" göra hinder mot registrering av "dälvados" eftersom associationen var för stark.

² EUD C-487/07 (L'Oréal) och C-206/01 (Arsenal).

4. Behovet av att balansera skydd och konkurrensfrihet

Det ekonomiska system som finns inom EU bygger i hög grad på konkurrensfrihet. Detta ligger till grund för utformningen av en mängd rättsregler, allt från konkurrensrätten i snäv mening till skyddstiden i patenträtten. Alla former av skydd för rättigheter, vare sig det är den här aktuella typen av beteckningar eller immaterialrättsliga ensamrätter, innebär en inskränkning i konkurrensfriheten. Det är då inte fritt att välja medel för att konkurrera med andra på marknaden.

Det system som funnits hittills inom EU för att ge skydd för ursprungsbeteckningar och geografiska beteckningar har till stora delar kunnat motiveras. Det har gällt tydligt avgränsade typer av varor.

När det nu finns tecken på att området för vad som kan omfattas, se artikel 2, ställs frågan i en annan dager. Det medför att det område som undantas från konkurrensfriheten riskerar att bli alltför stort, detta dessutom utan de möjligheter till begränsning av rättigheten som inryms i känneteckensrätten.

Vi vill särskilt framhålla att det i marknadsrätten sedan mycket länge finns tydliga regler och tydlig rättspraxis kring vilseledande av ursprung, såväl kommersiellt som geografiskt. Dessa regler innebär ett vidare skydd mot otillbörlig konkurrens utan att skapa omfattande rättigheter, se exempelvis målet om Moraknäcke som rörde frågan om vilseledande av geografiskt ursprung.³ Denna regel i den svenska marknadsföringslagen är i sig ett resultat av EU-harmonisering.⁴

Konstruktionen i marknadsföringslagstiftningen är också mer lämpad för den här typen av skydd eftersom den inte skapar ensamrätter utan fokuserar på om agerandet är otillbörligt eller inte.

5. Konsekvenser av förslaget

Från Svenskt Näringslivs sida vill vi främst framhålla att underlaget som presenterats är bristfälligt. Det har inte gjorts någon studie kring eventuella effekter på den gemensamma marknaden.

Detta gäller inte minst i perspektivet av vilka företag som inte kommer kunna födas på nya marknader. I dessa tider, med stor rörlighet, kan exempelvis tänkas att personer som invandrat till en ny medlemsstat vill ta upp ett hantverk från sitt tidigare hemland. Har kommissionen ens undersökt om förslaget kan innebära ett hinder mot den typen av företagande?

Till detta kommer att många viktiga handelspartners till EU inte är med i Lissabonöverenskommelsen. EU har sedan en längre tid kritiserats internationellt för att geografiska ursprungsbeteckningar används i protektionistiskt syfte. Denna kritik har framförts inom ramen för WTO:s så kallade Doha runda, men även i bilaterala och plurilaterala frihandelsavtal med tredje land. EU:s produktlista har gradvis kommit att bli mer

³ MD 2003:13.

⁴ Marknadsföringslagen (2998:486) som bland annat bygger på genomförandet av direktiv (EU) 2005/29/EG om otillbörliga affärsmetoder.

omfattande och utgör idag ett potentiellt hinder för EU att sluta ambitiösa frihandelsavtal. Ett genomförande enligt förslaget kan således påverka den internationella handeln, en handel som är viktig inte bara från näringslivsperspektiv. Beslutsunderlaget borde således också innehållit en studie av effekterna för den internationella handeln.

På principiell nivå är mycket olyckligt med ett förslag som kan komma att undergräva centrala delar av varumärkesrätten, inte minst eftersom den nyligen har reformerats. Varumärkesrätten, med dess tydliga avvägningar mellan skydd och konkurrensfrihet, är en av EU:s verkliga juveler.

Christina Wainikka
Policyexpert för immaterialrätt